

Littenseradiel yn beweging

Sportnota

Gemeente Littenseradiel
2005 – 2009

desimber 2005

Inhoudsopgave

1. Aanleiding en opdrachtformulering	5
1.1 Aanleiding	5
1.2 Opdrachtformulering	5
2. Situatieschets	7
2.1 Sport in Littenseradiel	7
2.1.1 Sportvoorzieningen	7
2.1.2 Sportverenigingen	8
2.1.2.1 Ledenaantallen	8
2.1.3 Anders of niet-georganiseerde sport	9
2.1.4 Gemeentelijk sportbeleid	10
3. Ontwikkelingen en trends in de sport	13
3.1 Demografische ontwikkelingen	13
3.2 De ontwikkeling van de sportmarkt	14
3.3 Accommodatie-ontwikkelingen	14
3.4 Gezondheid	15
3.6 De rol van de lokale overheid	15
4. SWOT-analyse gemeente Littenseradiel	17
4.1 Schema SWOT-analyse	17
5. Missie, uitgangspunten en doelstellingen	19
5.1 Missie	19
5.2 Uitgangspunten	19
5.3 Doelstellingen	19
6. Accommodatiebeleid	21
6.1 Kwaliteit van de sportaccommodaties	21
6.1.1 Visie van de gemeente	21
6.1.2 Gymlokalen en sporthal	21
6.1.3 Sportvelden	21
6.1.4 Conclusie	22
6.2 Spreiding van de sportaccommodaties	22
6.2.1 Visie van de gemeente	22
6.2.2 Spreiding als sterkte en zwakte	22
6.2.3 Conclusie en alternatieven	23
6.3 Eigendom van sportvoorzieningen	23
6.3.1 Visie van de gemeente	23
6.3.2 Verzelfstandiging van sportaccommodaties	23
6.3.3. Conclusie en alternatieven	25
6.4 Investeringsbeleid	27
6.4.1 Visie van de gemeente	27
6.4.2 Naar een eenduidig investeringsbeleid	27
6.4.2.1 Afwegingsfactoren	27
6.4.2.2 Financiële ondersteuning	28
6.4.3 Conclusie en alternatieven	28
7. Sportstimuleringsbeleid	29
7.1 Breedtesportproject Foarset	29
7.1.1 Visie van de gemeente	29
7.1.2 Breedtesportimpuls	29
7.1.3 Speerpunten breedtesportproject	29
7.1.4 Vertaling speerpunten in projecten en activiteiten	31
7.1.5 Doelgroepen	31
7.1.6 Conclusie	31

8. Tarieven- en subsidiebeleid	33
8.1 Tarievenbeleid	33
8.1.1 Visie van de gemeente	33
8.1.2 Tarievenstelsel: herzien of doorgaan op de oude voet?	33
8.1.3 Conclusie en alternatieven	34
8.2 Subsidiebeleid	34
8.2.1 Visie van de gemeente	34
8.2.2 Het huidige subsidiesysteem	34
8.2.3 Een vernieuwd subsidiesysteem	35
8.2.4 Conclusie en alternatieven	36
9. Gearfetting en konklúzjes	37
10. De alternatieven op een rijtje	39

Bijlage 1

een overzicht van ledenaantallen van gesubsidieerde sport- en kaatsverenigingen

Bijlage 2

Bevolkingsprognosecijfers van de provinsje Fryslân

1. Aanleiding en opdrachtformulering

1.1 Aanleiding

In de gemeente Littenseradiel wordt veel aan sport gedaan. Desondanks is er geen samenhangend sportbeleid. Het bestaande beleid is versnipperd en is gebaseerd op de traditionele gewoonten in de sport van de laatste decennia. Er ontbreekt bij de gemeenteraad van Littenseradiel daarom inzicht in:

- het functioneren van de huidige situatie van de sport (mogelijke knelpunten, onderhoudssituatie voorzieningen, gebruik voorzieningen, enzovoort);
- de nieuwe ontwikkelingen op het terrein van sport en bewegen en de opbrengst van sport in onze gemeente.

De raad vindt zo belangrijk dat hij behoefte heeft aan een samenhangende en moderne benadering van de sport in Littenseradiel. Met een vernieuwd en integraal beleid zal de gemeenteraad beter kunnen inspelen op ontwikkelingen die zich op het gebied van sport, maar ook op aanverwante terreinen in de gemeente voordoen.

1.2 Opdrachtformulering

De gemeenteraad heeft het college van burgemeester en wethouders van Littenseradiel een bestuursopdracht voor het ontwikkelen van een sportnota gegeven. Om tot de formulering van die bestuursopdracht te komen heeft er in de gemeenteraad een kaderstellende discussie plaatsgevonden. Ter voorbereiding op die discussie hebben de vier fracties een aantal aandachts- en uitgangspunten geformuleerd. Over de verschillende uitgangspunten is gediscussieerd. De raad heeft geprobeerd in die discussie een aantal kaders aan te geven voor het te ontwikkelen sportbeleid:

financieel

Er komt geen extra geld voor sportbeleid. Er moet daarom worden uitgegaan van de huidige budgetten voor sport. Er kan geld worden vrijgemaakt via het "nieuw voor oud" principe.

definitie sport

Sport is meer dan lid zijn van de sportvereniging. Sport is bewegen en daarmee valt voor de gemeenteraad ook het individueel en recreatief bewegen onder sport.

rol gemeente

De rol van de gemeente is voorwaardenscheppend, regisserend en stimulerend en moet aansluiten bij de huidige situatie.

verzelfstandiging

Omdat de rol van eigenaar van accommodaties volgens de gemeenteraad niet bij de rol van de gemeente hoort, wil hij de voor- en nadelen van verzelfstandiging onderzocht zien.

Er is tenslotte een aantal onderwerpen waar de raad belang aan hecht dat ze in de sportnota aan de orde komen:

- integraliteit van sport: sport is belangrijk voor de gezondheid, maatschappelijke participatie, persoonlijke ontplooiing, enzovoort;
- doelgroepen: in de nota moet duidelijk worden hoe de verschillende doelgroepen (jongeren, volwassenen, ouderen) bereikt kunnen worden;
- niveau van sport: sport is breedtesport;
- rol van de gemeente: voorwaardenscheppend, stimulerend, regisserend. In de nota moet duidelijk worden hoe die rol wordt ingevuld;
- voorzieningenniveau: de raad streeft naar een kwalitatief hoog voorzieningenniveau. De raad wil keuzes voorgelegd krijgen over het concentreren van voorzieningen;
- gemeentelijke subsidies: het bestaande sportbudget is het uitgangsbudget voor deze sportnota. De raad wil een wijziging in de subsidiëring in die zin dat niet leden, maar activiteiten gesubsidiëerd worden. De raad vindt het ook van belang dat er ruimte is voor vernieuwing.

2. Situatieschets van de sport in Littenseradiel

2.1 Sport in Littenseradiel

Voordat in deze nota wordt ingegaan op nieuw sportbeleid, is het goed te weten wat de huidige situatie is. In dit hoofdstuk wordt daarom een beeld geschetst van de sport in Littenseradiel. Er wordt ingegaan op een aantal kwantitatieve gegevens zoals aantallen accommodaties en sportverenigingen. Een opsomming van de sportieve evenementen en de recreatieve voorzieningen in de gemeente completeren het beeld. Tot slot wordt in het kort een beschrijving van het huidige beleid gegeven.

2.1.1 Sportvoorzieningen

De gemeente Littenseradiel bestaat uit 29 dorpen. Dit is van invloed op de sportvoorzieningen in de gemeente. Er is een groot aantal accommodaties, verdeeld over de dorpen. De accommodaties worden gebruikt door sportverenigingen, scholen, individuele recreanten en andere groepen.

De sportvoorzieningen zijn te verdelen in binnen- en buitenaccommodaties. In Easterein staat de gemeentelijke sporthal. Deze hal dient als thuisbasis voor de volleybal-, korfbal- en voetbalverenigingen in de gemeente. De hal wordt verder gebruikt door basisscholen uit de gemeente.

In Winsum en Mantgum staan gemeentelijke gymlokalen en Bogerman heeft bij haar vestiging in Wommels een gymlokaal. De gymlokalen worden gebruikt door de basisscholen, de plaatselijke verenigingen en het voortgezet onderwijs (Bogerman). Toen in 2004 het gymlokaal in Wommels is afgebroken, heeft een herverdeling in gebruik van de binnenaccommodaties plaatsgevonden. De accommodaties zijn daardoor vooral in de aantrekkelijke uren (16.00 – 22.00 uur) goed bezet.

Verder zijn vier dorpshuizen (Easterlittens, Reahûs, Wjelsryp, Weidum) in de gemeente ingericht als gymlokaal en kunnen daarom gezien worden als sportvoorziening. Deze dorpshuizen worden door de basisscholen ook als gymlokaal gebruikt. Andere dorpshuizen (bijvoorbeeld Easterwierrum) wordt ook in gesport, maar zijn daarvoor niet speciaal ingericht. Zij zijn daarom ook niet in de tabel op de volgende bladzijde opgenomen.

De gemeente is wat de buitenaccommodaties betreft goed bedeed. Er zijn 14 kaatsvelden (waarvan 6 in eigendom van de gemeente) en 7 sportvelden (waarvan 5 in eigendom van de gemeente). Hoewel kaatsvelden ook sportvelden zijn, wordt er toch een onderscheid gemaakt omdat het gebruik van kaats- en sportvelden verschillend is. Kaatsvelden worden alleen door de kaatsvereniging (enkelvoudig gebruik) gebruikt terwijl sportvelden door tenminste de kaatsvereniging en een andere sportvereniging worden gebruikt (meervoudig gebruik). Verder zijn er 10 ijsbanen, 5 tennisbanen (particulier bezit) en 6 jeu de boulesbanen.

In Wommels is een zwembad (buitenbad). Het zwembad is geopend van mei tot september en wordt gebruikt voor leszwemmen en recreatief zwemmen. Het zwembad in Wommels trok in 2004 19.100 bezoekers. In 2003 was dat aantal 21.745 en in 2002 24.330. Omdat het zwembad in een neergaande spiraal zit qua bezoekersaantallen en er groot onderhoud moet worden gepleegd, is er in de gemeenteraad gediscussieerd over het voortbestaan van het zwembad. De raad heeft besloten om op basis van het onderhoudsrapport 2003 de komende vier jaar geld beschikbaar te stellen voor het onderhoud. Naar het bestaansrecht en de toekomst van het zwembad wordt momenteel onderzoek gedaan. De uitkomsten van dat onderzoek zullen te zijner tijd aan de raad worden voorgelegd.

In Winsum is een fierljepschans die door de Stichting Fierljepakkommodaasje wordt beheerd.

In onderstaande tabel wordt een overzicht gegeven van de sportvoorzieningen per dorp:

dorp	kaatsveld	ijsbaan	sportveld	dorps huis	tennisbaan	jeu de boulesbaan	anders
Baaium							
Baard	■						
Bears							
Boazum	■					■	
Britswert		■					manege
Easterein			■		■	■	sporthal
E'littens		■	■	■			
E'wierrum	■						
Hidaard	■						
Hilaard		■	■				
Hinnaard							
Húns	■						
Iens							
Itens	■						
Jellum	■				■		
Jorwert	■	■					manege
Kübaard	■						
Leons							
L'wierrum							
Mantgum		■	■		■	■	gymlokaal
Reahûs	■			■		■	
Rien		■					
Spannum			■	■		■	
Waaksens							
Weidum	■	■		■			
Winsum		■	■		■	■	gymlokaal, fierljepskâns
Wiuwert	■						
Wjelsryp	■	■		■			manege
Wommels	■	■	■		■		zwembad, gymlokaal Bogerman, paardenbak De Donia's

Bron: gemeente Littenseradiel, mei 2005

2.1.2 Sportverenigingen

Littenseradiel kent een rijk verenigingsleven. Op sportgebied zijn er ongeveer 65 verenigingen actief (kaart-, biljart-, en visclubs niet meegerekend). Bijna ieder dorp heeft zijn eigen kaatsvereniging. Verder zijn er 10 ijsverenigingen, 2 voetbalclubs, 5 gymnastiekverenigingen, 5 tennisverenigingen, 3 volleybalverenigingen, nog een groot aantal kleinere verenigingen en na de zomervakantie een sportschool in Wommels. Waar de kaatsverenigingen echt plaatselijke verenigingen zijn, hebben bijvoorbeeld de voetbalverenigingen en de volleybalverenigingen leden uit een groot deel van de gemeente.

Andere sporten die in verenigingsverband binnen de gemeente worden beoefend zijn badminton, (Fries) dammen, schaken, fierljeppen, jeu de boules, korfbal, tippen, paardensport, tafeltennis, touwtrekken en trimmen. Voor andere sporten dan die hierboven genoemd zijn moeten mensen het bij verenigingen buiten de gemeente zoeken.

In de dorpen in onze gemeente vervullen de verenigingen een rol die verder gaat dan het aanbieden van sportmogelijkheden. Op sociaal gebied spelen de verenigingen een onmisbare rol en zijn ze deels verantwoordelijk voor de leefbaarheid van het dorp.

2.1.2.1 Ledenaantallen

In de formulieren die verenigingen moeten invullen wanneer zij subsidie aanvragen staat ook informatie over het aantal leden waaruit de vereniging bestaat. Per 1 januari 2004 waren 4.599 inwoners van Littenseradiel lid van een sportvereniging die subsidie ontvangt van de gemeente. Dat is 42% van de bevolking van de gemeente. Hoewel het goed mogelijk is dat er mensen dubbel zijn geteld, het percentage blijft vergeleken bij landelijke cijfers hoog (landelijk gaat men uit van 35%). Van die 4.599 zijn er 1.872 jeugdleden (40%) (zie ook het overzicht in bijlage 1). Omdat de gemeente alleen de informatie heeft van de

gesubsidieerde verenigingen, kan er van worden uitgegaan dat het totaal aantal leden van sportverenigingen nog wat hoger ligt.

Er is ook voor zover dat mogelijk was in de tijd gekeken naar de ledenaantallen van de gesubsidieerde sportverenigingen in Littenseradiel. Omdat de kaatsverenigingen pas sinds 2001 worden gesubsidieerd, zijn alleen de ledenaantallen vanaf 2002 bekend. Omdat voor de sportverenigingen alleen de gegevens vanaf 1996 beschikbaar zijn is dat jaar als startpunt genomen:

jaar	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
totaal ledenaantal gesubs. sportverenigingen	2337	2317	2314	2117	2266	2213	2104	1952	2053	1916*
totaal ledenaantal kaatsverenigingen	-	-	-	-	-	-	2634	2693	2546	2426*
TOTAAL	-	-	-	-	-	-	4738	4555	4599	3958

Bron: gemeente Littenseradiel, subsidieaanvraagformulieren georganiseerde sport(1997 – 2006) en kaatsverenigingen(2002 – 2006)

* De gegevens voor 2005 zijn niet compleet omdat niet alle formulieren op het moment van schrijven ingeleverd waren.

Wat betreft de sportverenigingen kan de conclusie zijn dat de ledenaantallen van 1996 tot en met 1998 redelijk zijn. In 1999 zakt het totaal aantal leden naar de 2.100. In 2000 en 2001 klimt het totaal aantal leden weer omhoog naar ruim 2.200 leden. In 2002 zakt het ledenaantal weer om in 2003 op een dieptepunt uit te komen (1.952 leden). Reden daarvoor is waarschijnlijk het opheffen van een aantal verenigingen (DOS Winsum, SMS Wommels en korfbalvereniging Len F). Verder ontvangen volleybalclub Wjelsryp en LR en PC De Donia's geen subsidie meer. Zij tellen dus niet meer mee in het overzicht. Het lijkt er op (gezien de cijfers die tot nu toe binnen zijn) dat het totaal aantal leden op 1 januari 2005 weer naar de 2.000 gaat (zie voor het overzicht ook bijlage 1). Over het algemeen kan geconcludeerd worden dat er sprake is van een lichte daling in ledenaantallen. Een uitzondering is KF Easterein waar het ledenaantal de laatste vijf jaar juist gestegen is (gemiddeld 6,5 %) (zie bijlage).

Het totaal aantal sporters, dus inclusief de mensen die op een andere manier dan in verenigingsverband sporten, is moeilijk in te schatten. Landelijk wordt ingeschat dat ongeveer 65% van de inwoners van een gemeente aan sport doet. Wanneer we dat voor Littenseradiel bekijken zijn dat 7.044 mensen. Aangenomen kan worden dat ook dat percentage in Littenseradiel hoger ligt vanwege de aanwezige natuurlijke recreatiemogelijkheden en de plattelandssituatie.

2.1.3 Anders of niet-georganiseerde sport

Onder anders of niet-georganiseerde sport wordt verstaan:

schoolsport

In de gemeente Littenseradiel worden jaarlijks het schoolkaatskampioenschap, het jeugddamkampioenschap, het schoolkorfbaltoernooi, twee schoolvoetbaltoernooien en het schoollijnbaltoernooi gehouden. De kampioenschappen en toernooien worden door de betreffende verenigingen in overleg met de scholen georganiseerd.

Natuurlijk wordt er op de 19 basisscholen in de gemeente ook aan sport gedaan, zowel in het gymlokaal als op het sportveld. De norm is dat de kinderen van groep 3 tot en met 8 90 minuten per week gymnastiek hebben. Voor sommige scholen is het bewegingsonderwijs zo belangrijk dat het aandachtspunt nummer één is.

doelgroepenactiviteiten

In Littenseradiel wordt door ouderen in verenigingsverband gekaatst (Wommels) en gegymnastiekt (Wommels/Winsum).

commerciële sport

In Wommels vestigt zich binnenkort sport- en gezondheidscentrum Véronique Akkermans. Deze sportschool verzorgt onder andere judolessen, aerobics, dansen voor kinderen en diverse gevechtssporten.

vrije sportbeoefening

Door het plattelandskarakter en het uitgestrekte grondgebied van de gemeente, heeft Littenseradiel ook veel mogelijkheden voor individuele sportbeoefenaars. De gemeente is met z'n vele fiets- en wandelpaden en waterwegen dan ook uitermate geschikt voor wandelaars en hardlopers, skeeleraars en fietsers, kanoërs (aanlegplekken) en schaatser.

In de dorpen worden de sport- en kaatsvelden niet alleen gebruikt om op te sporten, maar zijn zij ook bij uitstek de plek waar, vooral door de kinderen, veel "bewogen" en gespeeld wordt.

De volgende belangrijkste sportevenementen in de gemeente geven aan dat de gemeente Littenseradiel meetelt op het gebied van sport:

- de Freulepartij in Wommels (jongenskaatsen)
- de Frouljus PC in Weidum (vrouwenkaatsen)
- Bangmapartij Weidum (eerste kaatspartij van het seizoen)
- Frysk Kampioenskip Fierljeppen in Winsum
- revanche Freule in Jellum
- paardenspektakel in Kûbaard
- jeu de pelotetoernooi in Easterlittens
- Jongfammepartij Mantgum
- Jongfeintepartij Easterein
- Greidhoeke kuiertocht
- Slachtmaraton
- Slachteloop (halve marathon voor hardlopers)
- Schaatstochten (lytse en grutte Baarderadiel- en Hinnaarderadieltocht)
- Eerste deel Elfstedentocht over De Zwette

2.1.4 Gemeentelijk sportbeleid

Er is op dit moment geen sportbeleid, vastgelegd in een sportnota. Wel zijn er richtinggevende uitspraken (wel of niet vastgelegd) die vooral gaan over wel of niet investeren en op welke wijze:

- gelijkschakeling van gemeentelijke sportterreinen en particuliere sportterreinen voor wat betreft het onderhoud
- investeren in was- en kleedgelegenheden (afhankelijk van de kosten subsidieert de gemeente 2/3 deel van de kosten)
- afhankelijk van de kosten investeert de gemeente in sportterreinen
- in tennisbanen wordt niet geïnvesteerd
- in sportkantines wordt niet geïnvesteerd

Verder is er een subsidieregeling voor de georganiseerde sport. Deze subsidieregeling is in tweeën op te splitsen:

a. subsidie voor het bevorderen van de sport:

- een basissubsidie van € 6,00 per jeugdlid;
- een bijdrage van 30% in de kosten van leiding met een maximum van € 15,00 per lid voor de eerste 100 leden en € 10,00 voor de andere leden;
- een bijdrage van 50% in de kosten van kadercursussen.

b. subsidie voor het onderhoud van sportterreinen:

- een bijdrage van 50% in de werkelijke onderhoudskosten van ijs-, tennis-, en jeu de boulesbanen;
- een bijdrage van 50% in de fictieve onderhoudskosten van sportterreinen en de omringende sloten;
- een bijdrage van 100% in de fictieve onderhoudskosten van de sportterreinen in Spannum en Easterein;
- een bijdrage van 50% in de fictieve kosten van de beplanting om het sportterrein.

3. Ontwikkelingen en trends in de sport

Bij het ontwikkelen van sportbeleid is het van belang te weten welke ontwikkelingen er op sportgebied spelen. In dit hoofdstuk wordt daarom een aantal ontwikkelingen en trends in de sport beschreven. Deze ontwikkelingen spelen op landelijk niveau, maar hebben ook wel degelijk invloed op de sport in Littenseradiel. Hoe de lokale situatie is en hoe de ontwikkeling op lokaal niveau doorwerkt of door kan werken wordt aan het eind van elke paragraaf aangegeven.

3.1 Demografische ontwikkelingen

landelijk

Volgens de nieuwste bevolkingsprognose van het CBS (2005) groeit de bevolking van Nederland tot 18 miljoen rond 2030. Het aantal van 17 miljoen zal volgens de schattingen kort na 2010 worden bereikt. Na 2035 zal de bevolking nauwelijks meer groeien.

Behalve de omvang verandert ook de leeftijdsstructuur van de bevolking. De grootste veranderingen vinden plaats in de middelbare en hogere leeftijden. De groep mensen van middelbare leeftijd (30 – 55) zal kleiner worden. De groep 55+ zal alleen maar groter worden als gevolg van de vergrijzing.

Verwacht wordt dat het aantal geborenen de komende jaren weer gaat afnemen als gevolg van de kleinere omvang van de generaties die kinderen gaan krijgen. Wel zal het gemiddelde kindertal omhoog gaan van 1,7 naar 1,75.

lokaal

Per 1 januari 2005 zag de samenstelling van de bevolking van Littenseradiel er als volgt uit:

leeftijdscategorie	man	vrouw	totaal	percentage
0 – 18	1.520	1.509	2.887	27%
18 – 55	2.776	2.585	5.361	49%
55 – 80	1.137	1.119	2.256	21%
80+	116	217	333	3%
totaal	5.408	5.360	10.837	100%

Bron: GBA Gemeente Littenseradiel, 1-1-2005

Volgens de trendprognose 2003 van de Provincie Fryslân zal de bevolking van Littenseradiel de komende 25 jaar gestaag groeien naar een aantal van circa 12.000 in 2030. Dit aantal moet vooral gerealiseerd worden door natuurlijke aanwas. Dat betekent dat de gemeente moet bouwen. Het doel van de gemeente is vooral om de eigen inwoners genoeg woonmogelijkheden te bieden. Dit betekent dat er aandacht is voor sociale woningbouw (tegen aanvaardbare prijzen en voor verschillende categorieën) om op die manier de samenstelling van de bevolking zo divers mogelijk te houden.

Evenals de landelijke trend zal in Littenseradiel ook de groep 55+ groter worden. Littenseradiel heeft echter een relatief gezien jonge bevolking en daarom zal de afname van de groep 0 – 14 jaar niet zo snel gaan als landelijk de voorspelling is.

De betekenis van deze ontwikkelingen voor de sport in Littenseradiel

Waarschijnlijk zal de gestage bevolkingsgroei niet leiden tot een groei van de ledenaantallen van sportverenigingen. Volgens de hierboven geschetste prognoses hoeven de bestaande accommodaties niet te worden uitgebreid. Wel zal er aandacht moeten komen voor de groter wordende groep ouderen. Wat betreft de jeugd hoeven de verenigingen zich vooreerst geen zorgen te maken. Het geboortecijfer voor Littenseradiel neemt in de prognoses nauwelijks af. In de meest optimistische prognose neemt het geboortecijfer zelfs toe.

3.2 De ontwikkeling van de sportmarkt

landelijk

- Mensen binden zich niet meer vanzelfsprekend aan collectieve waarden. Verwacht wordt dat dat proces nog wel voort zal duren. Er is echter ook een tegenbeweging waarneembaar: een toename van de behoefte aan gebondenheid en veiligheid;
- Gezinnen en andere huishoudens hebben het druk. Mensen hebben daarom steeds meer behoefte aan flexibele vormen van vrijetijdsbesteding die een goede kwaliteit bieden, gemakkelijk te organiseren en goed bereikbaar zijn;
- Jongeren sporten minder en vooral het sporten in verenigingsverband is bij hen minder populair. Ook jongeren hebben het druk, met school, bijbaantjes, de computer, enzovoort. Jongeren kiezen dus niet meer vanzelfsprekend voor sport als vrijetijdsbesteding. En zij doen dat al helemaal niet als er aan dat sporten verplichtingen (bijvoorbeeld competitie in het weekeinde) vast zitten;
- De roep om kwaliteit neemt toe. Consumenten willen waar voor hun geld en eisen van aanbieders van diensten en producten een steeds hogere kwaliteit. Commerciële ondernemers weten goed in te spelen op deze kwaliteitsbehoefte van mensen.

lokaal

- De betrokkenheid van mensen bij de vereniging neemt af, sporters hebben een meer consumptieve instelling;
- Jongeren in de leeftijdscategorie 15 – 19 jaar zijn voor de verenigingen moeilijk te behouden en doen steeds minder aan sport;
- Het besturen van een vereniging wordt moeilijker nu verenigingen steeds meer aan strengere eisen en wetgeving moeten voldoen.

De betekenis van deze ontwikkelingen voor de sport in Littenseradiel

- Het beoefenen van individuele sporten zal toenemen;
- Commerciële sportaanbieders zullen de concurrentie aangaan met de georganiseerde sport;
- Typische verenigingssporten die vooral veel jeugdleden hebben (bijvoorbeeld voetbal, volleybal en korfbal) zullen nauwelijks nog groeien;
- Voor verenigingen wordt het steeds moeilijker om vrijwilligers voor bestuursfuncties te vinden.
- Verenigingen zullen op bovenstaande ontwikkelingen moeten inspelen (bijvoorbeeld de organisatie aanpassen, de jeugd inzetten bij verenigingsactiviteiten)

3.3 Accommodatie-ontwikkelingen

landelijk

- De verwachting is dat er steeds meer accommodaties zullen komen die naast sportgebruik andersoortige activiteiten en evenementen huisvesten (multifunctioneel gebruik);
- Sportverenigingen willen steeds meer accommodaties die tegemoet komen aan de behoefte om daarvan exclusief gebruik te maken;
- Vanuit het streven naar rentabiliteitsverhoging is een ontwikkeling te verwachten van meervoudig en continu gebruik van sportvloeren en –velden (bijvoorbeeld kunststofvelden);
- Steeds vaker gaan gemeenten ertoe over om, of in beperkte mate of volledig, beheer- en onderhoudstaken onder te brengen bij de gebruikers, voornamelijk in de buitensport.

lokaal

- De sportaccommodaties voldoen aan de behoefte van de sportverenigingen in de gemeente;
- De sportverenigingen kwalificeren de sportaccommodaties in de regel als voldoende. De gymnastieklokalen voldoen niet altijd aan de wensen van de clubs. Het recent gedane groot onderhoud moet daar verbetering in brengen;
- De sportaccommodaties liggen gespreid over de gemeente en zijn daardoor voor iedereen goed bereikbaar.

De betekenis van deze ontwikkelingen voor de sport in Littenseradiel

- De sport/kaatsvelden kunnen in veel gevallen intensiever worden gebruikt. Wanneer de bezetting niet hoger wordt kan men zich afvragen of het niet beter en efficiënter is om meerdere verenigingen een sportveld te laten gebruiken en weinig gebruikte sportvelden af te stoten. Uitzondering is de situatie in Easterein. Door verdere professionalisering, meer activiteiten, een pro-actieve houding van de besturen én een groei van het ledenaantal is de bezettingsgraad van de velden daar zo hoog dat een derde veld op den duur noodzakelijk is;
- Overdracht van beheers- en onderhoudstaken kan alleen verantwoord plaatsvinden als er sprake is van:
  - bereidheid bij de sportverenigingen om taken over te nemen;
  - garanties voor continuïteit;
  - garanties voor deskundige uitvoering;
  - voldoende toerusting met financiële middelen en (professionele) uitvoeringscapaciteit.

3.4 Gezondheid

landelijk

- Uit landelijk onderzoek blijkt dat het percentage mensen met overgewicht in Nederland ongeveer 50% is;
- Hart- en vaatziekten komen in Nederland vaker voor dan in de ons omringende landen;
- Meer dan de helft van de bevolking beweegt te weinig. Vooral na het verlaten van het basisonderwijs neemt de bewegingsarmoede toe. De richtlijn die in de landelijke norm voor gezond bewegen wordt aanbevolen, is een half uur per dag en minimaal 5 dagen per week matig intensief bewegen;
- Er zijn (op initiatief van het ministerie van VWS, de Hartstichting en NOC*NSF) diverse landelijke acties gaande om de gevaren van ongezond leven en het nut van beweging onder de aandacht te brengen.

lokaal

- Uit de gezondheidsenquête van GGD Fryslân uit 1998 blijkt dat 41% van de volwassen bevolking tussen de 25 en 54 jaar (Fryslân) te kampen heeft met (ernstig) overgewicht. Littenseradiel wijkt niet significant af van dat gemiddelde;
- Het percentage mensen dat te weinig beweegt (minder dan 1 keer per week 30 minuten beweging) ligt voor Fryslân op 28% (gezondheidsenquête GGD Fryslân, 1998). Dat is dus flink lager dan het landelijk gemiddelde. Ook in dit geval wijkt Littenseradiel niet significant af van het Fries gemiddelde;

De betekenis van deze ontwikkelingen voor de sport in Littenseradiel

- Het gezondheidsaspect van sporten speelt een belangrijke rol in het stimuleren van sportdeelname;
- In het breedtesportproject Foarset is het stimuleren van sporten door jeugd een belangrijk onderwerp. Daarmee wordt al ingespeeld op de trend dat jeugd steeds minder gaat sporten. De scholen spelen hierin een belangrijke rol;
- Niet alleen sporten in georganiseerd verband, maar ook het gebruik maken van de omgeving (waaronder de velden in de dorpen) om te bewegen maakt onderdeel uit van het sportbeleid.

3.5 De rol van de lokale overheid

landelijk

- De regietaak van de lokale overheid zal de komende jaren actiever worden ingevuld;
- Er ontstaat meer aandacht voor integraal lokaal beleid. Sport zal in toenemende mate betrokken worden bij beleidsthema's als gezondheidsbevordering, maatschappelijke participatie, sociale activering, jeugd, welzijn, ouderen, enzovoort;

lokaal

- De gemeente stelt zich steeds meer op als regisseur en stimulator;
- Er worden steeds meer links gelegd tussen sport en andere beleidsvelden (vooral jeugd, ouderen en gezondheid).

De betekenis van deze ontwikkelingen voor de sport in Littenseradiel

- Er kan nog meer integraal worden gewerkt, bijvoorbeeld op beleidsniveau, in projecten en in het gebruik van accommodaties;
- De rol van de gemeente moet duidelijk worden in het sportbeleid.
- Ook de sportverenigingen zelf kunnen meer samenwerken. Met andere sportverenigingen, maar ook met andere organisaties die raakvlakken hebben met sport en bewegen, bijvoorbeeld scholen, jongerenwerk, ouderenorganisaties, kinderopvang, peuterspeelzalen. Aanknopingspunten zijn sportkennismakings- en oriëntatieprojecten, gezamenlijk gebruik van organisaties en naschoolse activiteiten.

4. SWOT-analyse gemeente Littenseradiel

In de vorige hoofdstukken is een beeld geschetst van de huidige situatie in de sport in Littenseradiel en de ontwikkelingen die daarop van invloed zijn. Dit resulteert in een overzicht van sterke en zwakke punten, van kansen en bedreigingen van en voor de sport in Littenseradiel. Deze worden hieronder in een schema weergegeven (lees met de klok mee en per cijfer). Op basis van de SWOT-analyse kunnen ook de uitdagingen voor het toekomstig beleid worden geformuleerd.

4.1 Schema SWOT-analyse

→	
sterkten	zwakten
<ol style="list-style-type: none"> 1. sociale en bindende rol van sportverenigingen in de dorpen; 2. goede spreiding accommodaties over de gemeente; 3. actieve verenigingen met veel jeugdleden 4. veel verenigingen op een relatief kleine bevolking; 5. veel verenigingen op een relatief kleine bevolking; 6. verscheidenheid in voorzieningen 	<ol style="list-style-type: none"> 1. mensen willen zich steeds minder als vrijwilliger voor diezelfde sportvereniging inzetten (verplichte karakter); 2. de bezettingsgraad van sommige accommodaties (vooral sportvelden) is laag; 3. steeds meer 12+ jeugd stopt met sporten 4. er is weinig of geen samenwerking tussen sportverenigingen onderling en andere partners; 5. een relatief eenzijdig aanbod aan sport; 6. het instandhouden van de voorzieningen
↓	
kansen	bedreigingen
<ol style="list-style-type: none"> 1. proberen vrijwilligers op een andere manier in te zetten (meer projectmatig); 2. accommodaties (vooral sportvelden) waar het mogelijk is clusteren; 3. het aanbod van de vereniging zo inrichten dat het ook aantrekkelijk is voor de oudere jeugd; 4. samen kun je meer: samenwerking tussen verenigingen tot stand brengen; 5. een gat in de markt voor commerciële sportaanbieders; 6. proberen voorzieningen op een andere wijze te exploiteren 	<ol style="list-style-type: none"> 1. het wordt moeilijker om een sportvereniging overeind te houden; 2. de kwaliteit van de accommodatie gaat achteruit; 3. de vereniging vergrijsst, minder potentiële vrijwilligers uit eigen ledenbestand; 4. verenigingen die veel energie steken in dezelfde soort activiteiten / initiatieven; 5. er is voor de inwoners van de gemeente in de eigen omgeving niet genoeg keus in sportaanbod; 6. het financieel niet meer in stand kunnen houden van de voorzieningen;
←	

De punten die in de SWOT-analyse als “kansen” worden benoemd, zullen in de volgende hoofdstukken aan bod komen door te proberen ze in beleid om te vormen of daarover alternatieven en consequenties voor te leggen.

5. Missie, uitgangspunten en doelstellingen

Met de beschrijving van landelijke ontwikkelingen en trends, het doortrekken van die ontwikkelingen naar de situatie in Littenseradiel en het op basis daarvan gemaakte schema van sterkten, zwakten, bedreigingen en kansen, is de voorzet gegeven voor het sportbeleid. De uitkomsten van de kaderstellende raadsdiscussie (4 oktober 2004) en de uitkomsten van de discussie met de sportverenigingen (30 maart 2005) zullen als ingrediënten dienen bij de ontwikkeling van het sportbeleid. In dit hoofdstuk worden de kaders die de raad heeft gegeven vertaald in een missie, een aantal uitgangspunten en doelstellingen.

5.1 Missie

Sport heeft een aantal belangrijke functies die het voeren van gemeentelijk sportbeleid legitimeren:

- Sport is goed voor de gezondheid en gaat bewegingsarmoede tegen;
- Sport draagt bij aan de leefbaarheid van de samenleving in het algemeen en de dorpen in het bijzonder: sport brengt integratieprocessen op gang en bevordert participatie van de bevolking in verenigingen;
- Sport is een nuttige manier van vrijetijdsbesteding, waaraan veel mensen plezier ontlenen (actief of passief);
- Sport voedt op: het brengt de beoefenaar normen en waarden, discipline en sociale vaardigheden bij.

De gemeente Littenseradiel wil er zorg voor dragen dat bovengenoemde punten in de gemeente zo goed mogelijk in praktijk worden gebracht. De gemeente grijpt daarom de ontwikkelingen in de sport aan om sportbeleid te formuleren zodat op basis van dat beleid in de toekomst goede besluiten kunnen worden genomen.

5.2 Uitgangspunten

- Er is geen extra geld beschikbaar voor de sport. Financiering van nieuw beleid kan alleen plaatsvinden door het "nieuw voor oud" principe te hanteren of door relaties met andere beleidsvelden te zoeken;
- Sport is een onderwerp dat raakt aan tal van andere beleidsterreinen. De raad vindt het belangrijk dat tussen die verschillende beleidsterreinen dwarsverbanden worden gelegd (integrale beleidsvoering);
- Traditioneel heeft de gemeente een voorwaardenscheppende rol op sportgebied, vooral door het realiseren en instandhouden van accommodaties. Deze taak zal blijven bestaan. Daarnaast zal de gemeente een meer stimulerende en regisserende rol vervullen op het gebied van sport- en bewegingsactiviteiten voor doelgroepen;
- Gemeentelijk sportbeleid is breedtesportbeleid. Dat wil zeggen dat het beleid gericht is op sport in de breedste zin van het woord en niet op topsport;

5.3 Doelstellingen

- Sportdeelname in de gemeente Littenseradiel vergroten;
- Het voorzieningenniveau zoals dat op dit moment in Littenseradiel bestaat tenminste in stand houden;
- Waar dat mogelijk is inspringen op nieuwe ontwikkelingen en initiatieven in de sport in Littenseradiel;
- De sportverenigingen, als grootste aanbieders van sport in de gemeente, versterken (vrijwilligers, aanbod, organisatie);
- Een heldere subsidiestructuur ontwikkelen.

6. Accommodatiebeleid

Littenseradiel heeft een groot aantal accommodaties, waarbij onderscheid gemaakt moet worden tussen binnensportaccommodaties, buitensportaccommodaties (sport- en/of kaatsvelden, zie ook tabel sportvoorzieningen per dorp op blz. 2 en 3) en "natuurlijke" voorzieningen. Daarmee worden de fiets- en wandelpaden en waterwegen bedoeld. De gemeente investeert in deze voorzieningen om zo goed mogelijk tegemoet te komen aan de wensen van de individuele en recreatieve sporters (bijvoorbeeld asfaltering fietspaden, herstel kerkpaden, aanlegplaatsen kano's).

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op een drietal aspecten van de binnen- en buitensportaccommodaties in de gemeente, namelijk kwaliteit, spreiding en eigendom.

Aan het begin van iedere paragraaf wordt de visie van de gemeente weergegeven. Aan het eind van de paragrafen wordt een conclusie getrokken en worden, voor zover noodzakelijk, verschillende alternatieven gegeven voor hoe voor hoe de gemeente zou kunnen omgaan met het betreffende onderwerp. Uiteraard worden daarbij de consequenties van de alternatieven ook vermeld.

6.1 Kwaliteit van de sportaccommodaties

6.1.1 Visie gemeente

De kwaliteit van de sportaccommodaties moet zodanig zijn dat verenigingen en scholen er op een goede en veilige manier kunnen sporten. Voor de sporthal en de velden geldt dat de kwaliteit moet voldoen aan de eisen die de verschillende bonden aan hal en velden stellen. Voor de gymlokalen geldt dat ze moeten voldoen aan de eisen die het ministerie van onderwijs stelt.

6.1.2 Gymlokalen en sporthal

gymlokalen

De afgelopen jaren liet de kwaliteit van de gymlokalen (Winsum en Mantgum) te wensen over. Er waren vaak klachten over de verwarming, de vloer en het schoonmaken van de lokalen. Dit jaar is er daarom een inhaalslag gemaakt en is er groot onderhoud gepleegd aan beide gymlokalen. In beide lokalen is een bedrag van € 70.000 geïnvesteerd.

Het materiaal in de gymlokalen wordt ieder jaar door de firma Janssen&Fritzen gekeurd. Wanneer materiaal niet meer aan de eisen voldoet, wordt dat vervangen. Er is met het onderhoud ook aandacht besteed aan het opbergen van materiaal. Waar nodig zijn daarvoor nieuwe kasten en rekken aangeschaft.

Met het groot onderhoud en de keuze voor een ander schoonmaakbedrijf is het kwaliteitsniveau van de gymlokalen opgekrikt tot "goed". De verwachting is dan ook dat het aantal klachten zal afnemen.

sporthal

Ook in de sporthal (Easterein) moet een inhaalslag worden gemaakt wat onderhoud betreft. De planning is dat daar in 2006 € 140.000 in zal worden geïnvesteerd.

De sporthal wordt door het personeel van de sporthal iedere dag schoongemaakt. Ook het sportmateriaal in de sporthal wordt jaarlijks gekeurd. De kwaliteit en veiligheid van toestellen en andere attributen is daarmee gegarandeerd. De sporthal voldoet aan de eisen die bonden stellen. Daarmee is de sporthal geschikt voor het houden van officiële wedstrijden.

6.1.3 Sportvelden

Er zijn in de gemeente 21 sport- en/of kaatsvelden. Sommige velden zijn eigendom van de gemeente, andere zijn particulier eigendom. Om die velden goed te kunnen bespelen is goed onderhoud van groot belang. Dat onderhoud wordt voor een deel uitgevoerd door de gemeente en voor een deel door de huurder of eigenaar van het veld.

Het onderhoud door de gemeente bestaat grofweg uit maaien, bezanden en bemesten. Gemiddeld genomen wordt elk veld 28 keer gemaaid. Dit kan meer en minder zijn, afhankelijk van het weer en afhankelijk van hoe vaak het veld bespeeld wordt. Het bezanden gebeurt op de sportvelden één keer per 2 jaar en op de kaatsvelden één keer per jaar.

Het resultaat van deze manier van onderhouden is een kwaliteit die tussen de laagste en de hoogste kwaliteit in ligt. Door deze "norm" te hanteren, kan het groot onderhoud wat langer wachten, maar is de kwaliteit van de velden toch ruim voldoende om aan de eisen van de verschillende bonden te kunnen voldoen.

De verenigingen die zelf het onderhoud van het veld doen gaan ook uit van een kwalitatief goed veld. Ook zij moeten immers voldoen aan de eisen die de verschillende bonden stellen. Voor het zelf onderhouden van de velden ontvangen deze verenigingen van de gemeente een subsidie. Op zich is dat een goede regeling. In 1996 is er ook voor gezorgd dat de kosten voor onderhoud van particuliere en gemeentelijke velden gelijkgeschakeld zijn. Sinds 1996 zijn de subsidies daarvoor echter nooit geïndexeerd, terwijl de kosten wel gestegen zijn.

6.1.4 Conclusie

De kwaliteit van gymlokalen, sporthal en sport- en kaatsvelden is goed en voldoet aan de eisen die de bonden stellen om wedstrijden te kunnen houden.

Nog belangrijker is dat de verenigingen op de inspraakavond te kennen hebben gegeven dat ze tevreden zijn met de kwaliteit van zowel de binnen- als de buitenaccommodaties en ook met het beleid zoals dat nu door de gemeente gevoerd wordt. Dit betekent dat de situatie zoals die nu is gehandhaafd kan worden en er ook geen wijzigingen in *beleid* hoeven plaats te vinden.

Wat de uitvoering betreft zal er echter wel voor moeten worden gezorgd dat de subsidies aan particulieren voor het onderhoud van de velden op een niveau komen dat realistisch is gezien de kosten. Hiervoor is € 27.000,- extra nodig.

6.2 Spreiding van sportaccommodaties

6.2.1 Visie van de gemeente

De gemeenteraad streeft naar een hoog voorzieningenniveau en efficiënt gebruik van sportaccommodaties. Hij vindt echter ook dat niet alle dorpen alle soorten voorzieningen zouden moeten hebben of kunnen krijgen. Specifieke voorzieningen moeten daarom worden geconcentreerd (binnen of zelfs buiten de gemeente). De raad vindt het belangrijk dat mensen voor algemeen gangbare voorzieningen (veld of zaal) binnen een straal van 5 kilometer rond hun dorp terecht moeten kunnen.

6.2.2 Spreiding als sterkte en zwakte

Een van de kenmerken van sport in Littenseradiel is dat er veel voorzieningen zijn en dat ze goed zijn verspreid over de gemeente. Dit is een sterk punt in de SWOT-analyse (hoofdstuk 4). Een sterk punt heeft echter ook bijna altijd een zwakke kant en dat is hier eveneens het geval. Goede spreiding kan namelijk ook versnippering zijn. In 20 van de 29 dorpen ligt een sport- of kaatsveld. Die velden worden niet allemaal even intensief gebruikt. In andere woorden: de bezettingsgraad per veld verschilt. Velden die door meerdere verenigingen worden gebruikt hebben een hogere bezettingsgraad dan een veld dat alleen door de kaatsvereniging wordt gebruikt. In het laatste geval kan het voorkomen dat het veld slechts enkele avonden per week wordt bespeeld.

Het onderhoud van de velden wordt onder meer afgestemd op het gebruik van het veld door de verenigingen. Wanneer een veld weinig wordt gebruikt, wordt het ook minder intensief onderhouden en gaat automatisch de kwaliteit van het veld achteruit. Hoewel dit een logische handelswijze is, wordt de kwaliteit van de velden er wel door bedreigd. De

vraag is daarom of de gemeente hiermee door moet gaan met als gevolg dat de kwaliteit van een aantal velden te wensen overlaat.

Een kans die zich hier voordoet is clustering van velden. Dat betekent dat meerdere verenigingen van één veld gebruik maken en daarmee hun eigen veld opgeven. Dit betekent ook een kostenbesparing in onderhoud en onderhoudssubsidie. Dit geld kan op een andere manier worden ingezet.

Verschillende verenigingen hebben op de inspraakavond aangegeven dat ze tegen het idee van clustering zijn. De verenigingen vinden dat gekeken moet worden naar de functie van een vereniging en veld in het dorp. De kaatsvereniging heeft een lokale- of dorpsfunctie. Dat geldt ook voor het veld. Dat wordt naast het sporten door de kinderen gebruikt om er te spelen. Vereniging en veld moeten daarom in het dorp blijven. Dat komt volgens de verenigingen de leefbaarheid ten goede.

6.2.3 Conclusie en alternatieven

In deze paragraaf is duidelijk geworden dat de gemeente Littenseradiel veel sportvoorzieningen heeft. Vooral waar het de sport- en kaatsvelden betreft heeft dit sterke punt ook een zwakke kant, namelijk het feit dat sommige velden maar minimaal worden gebruikt. Dit betekent een bedreiging voor de kwaliteit van die velden. Tegelijkertijd biedt dit gegeven een kans om onrendabele velden af te stoten en de overgebleven velden gezamenlijk en dus intensiever te benutten. Duidelijk is dat gemeenteraad en verenigingen hierin lijnrecht tegenover elkaar staan. Waar de gemeenteraad wil clusteren en velden efficiënt wil gebruiken, zien de verenigingen de velden ook vooral als een voorziening die de leefbaarheid in het dorp verhoogt.

Wat de zaalaccommodaties betreft is de spreiding goed en zijn er ook geen klachten. Daarvoor hoeven geen alternatieven te worden aangedragen. Wat de velden betreft zijn er twee alternatieven:

alternatief 1: de huidige situatie in stand houden

Uitgaande van het standpunt dat een kaatsvereniging bij het dorp hoort en dus ook in het eigen dorp moet kunnen kaatsen, worden bij dit alternatief de bestaande velden in stand gehouden. Een belangrijk argument hiervoor is dat de velden de leefbaarheid in het dorp bevorderen (mogelijkheid om te bewegen, te spelen en te sporten). Wel wordt bij dit alternatief het onderhoud aangepast aan de intensiteit van het gebruik.

alternatief 2: mogelijkheden voor clustering onderzoeken

De gemeente doet gedegen onderzoek naar het gebruik en de bezettingsgraad van de velden en bekijkt in overleg met de verenigingen of en waar clustering mogelijk is. Wanneer het resultaat van het onderzoek is dat clustering mogelijk is en voordelen biedt, dan heeft dat consequenties voor de verenigingen (ze moeten samenwerken) en voor het onderhoudsbudget.

6.3 Eigendom van sportvoorzieningen

6.3.1 Visie van de gemeente

De gemeente is eigenaar van een aantal sportaccommodaties: de sporthal, het zwembad, twee gymlokalen en 13 velden. De raad is van mening dat de gemeente niet noodzakelijk eigenaar hoeft te zijn van sportvoorzieningen en wil bekijken of het mogelijk en verantwoord is sportaccommodaties te verzelfstandigen.

6.3.2 Verzelfstandiging van sportaccommodaties

Het beheren en exploiteren van de sportaccommodaties is een taak die in Littenseradiel door meerdere partijen wordt gedaan. De gemeente zelf doet een groot deel, waarbij ze werkzaamheden zelf uitvoert, maar ook werk uitbesteedt. Dit geldt voor de gymlokalen, de sporthal en de gemeentelijke sportvelden.

Particuliere sport/kaatsvelden worden door de verenigingen zelf beheerd en geëxploiteerd, waarbij vaak het maaien weer aan de gemeente wordt uitbesteed. In drie gevallen (Easterlein, Weidum en Jellum) wordt alle werk door de vereniging zelf gedaan.

Dit traditionele beheermodel (gemeente die beheert en onderhoudt) verliest terrein in Nederland. Gemeenten willen zich niet meer bezig houden met exploitatie en beheer van accommodaties, maar willen alleen op hoofdlijnen sturen. Gemeenten overwegen daarom steeds vaker hun sportaccommodaties te verzelfstandigen. De gedachte dat dit de kosten zal verlagen speelt daarbij ook een belangrijke rol. Het blijkt echter dat gemeenten aan de andere kant ook voorzichtiger worden met het verzelfstandigen van beheer- en onderhoudstaken van sportaccommodaties omdat in de praktijk gebleken is dat er geen sprake is van kostenverlaging.

Waar het allemaal om draait bij verzelfstandiging is zeggenschap en invloed. Bij elke vorm van verzelfstandiging gaat het om de vraag: hoeveel invloed wil je als gemeente nog hebben op het reilen en zeilen van je sportaccommodaties. Hoe meer invloed je wilt houden, hoe meer voorwaarden je zult moeten stellen en hoe meer het uiteindelijk gaat kosten. Verzelfstandiging is niet iets waartoe iemand gedwongen kan worden. Het is iets waarvoor partijen op basis van vrijwilligheid moeten kiezen. Voor beide partijen zal de nieuwe beheerssituatie ook voordeel moeten opleveren.

Verder kan overdracht van beheers- en onderhoudstaken alleen verantwoord plaatsvinden als er sprake is van:

- bereidheid bij de sportverenigingen om taken over te nemen;
- garanties voor continuïteit;
- garanties voor deskundige uitvoering;
- voldoende toerusting met financiële middelen en (professionele) uitvoeringscapaciteit.

Er zijn verschillende vormen en gradaties van verzelfstandiging:

interne verzelfstandiging

Bij *interne verzelfstandiging* wordt een organisatieonderdeel binnen de overheid organisatorisch afgezonderd. Het onderdeel heeft geen eigen rechtspersoonlijkheid en de bestuurder blijft verantwoordelijk. Naar buiten toe is er geen verandering.

externe verzelfstandiging

Bij *externe verzelfstandiging* gaat het om een organisatie-onderdeel dat een eigen rechtspersoonlijkheid krijgt. Invloed en bevoegdheden die de overheid nog wil houden worden in een contract geregeld. Een vorm van externe verzelfstandiging is bijvoorbeeld ook het verhuren van een accommodatie aan een bedrijf dat vervolgens exploitatie en beheer ter hand neemt.

privatisering

In het geval van privatisering wordt de taakuitvoering, net als bij externe verzelfstandiging, overgedragen aan een zelfstandig rechtspersoon. Het verschil met externe verzelfstandiging is gelegen in het feit dat de overheid in het geval van privatisering geen overwegende formele zeggenschap of toezicht uit kan oefenen op de geprivatiseerde organisatie. De overheid kan wel door middel van een contract voorwaarden stellen aan de geprivatiseerde organisatie.

afstoten

Dit is de meest vergaande vorm van verzelfstandiging. Het betekent dat de betrokkenheid van de overheid in financiële en controlerende zin volledig wordt beëindigd. De activiteit of taak wordt geheel overgelaten aan de markt.

De accommodaties in Littenseradiel kunnen grofweg worden ingedeeld in zwembad, sporthal, gymlokalen en sport/kaatsvelden. Het zwembad in Wommels is in feite extern verzelfstandigd. Er is een stichting die verantwoordelijk is voor beheer en exploitatie. De stichting heeft die taken weer uitbesteed aan Sportfondsen Nederland.

De sporthal wordt geëxploiteerd door de gemeente en komt in principe in aanmerking voor verzelfstandiging. Voor welke vorm gekozen wordt hangt samen met de zeggenschap die de gemeente wil houden en de kosten die elke vorm met zich meebrengt.

Voor de gymlokalen, die gebouwd zijn voor gebruik door het onderwijs, is de situatie moeilijker. De lokalen moeten beschikbaar zijn voor de scholen. Ze komen daarom niet in aanmerking voor verzelfstandiging.

Ook sport/kaatsvelden kunnen worden verzelfstandigd. Bij verzelfstandiging van de sportvelden zal de gemeente echter wel voorwaarden stellen om continuïteit en kwaliteit van de velden te waarborgen. Hebben de verenigingen genoeg vrijwilligers en deskundigheid in huis? Hebben ze goed materiaal of moeten ze dat kopen of huren? Een controlerende functie door de gemeente is in dit geval ook noodzakelijk.

De sportverenigingen hebben aangegeven niets te voelen voor verzelfstandiging van welke accommodatie dan ook. Ze zijn tevreden over hoe het nu gaat. Bovendien is wat de velden betreft in het verleden een slag terug gemaakt: de gemeente trok het onderhoud van de velden juist naar zich toe omdat ze niet tevreden was over de kwaliteit van het onderhoud door de verenigingen.

6.3.3 Conclusie en alternatieven

Verzelfstandigen doe je niet zomaar. Als gemeente moet je goed weten wat je er mee wilt bereiken. Er is daarom vantevoren grondig onderzoek nodig. Het voert te ver om dat onderzoek in deze sportnota te doen. Het voert daarom ook te ver om hier de financiële consequenties van verzelfstandiging uiteen te zetten. Duidelijk is wel dat verzelfstandiging niet automatisch betekent dat de kosten voor sportaccommodaties lager worden. De kosten hangen samen met de mate van invloed die de gemeente wil houden. Verzelfstandiging kan echter ook een kans bieden voor het overeind houden van voorzieningen.

Verzelfstandiging heeft voor- en nadelen. Voordelen kunnen zijn: het kost de gemeente minder tijd, hogere bezettingsgraad accommodaties, verhoogd financieel rendement. Nadelen kunnen zijn: achteruitgang kwaliteit, waarborgen continuïteit, deskundigheid en werken met vrijwilligers.

Ook wat het onderwerp verzelfstandiging betreft hebben gemeenteraad en verenigingen een andere mening. De verenigingen zijn tevreden met de situatie zoals die nu is en vrezen de gevolgen van verzelfstandiging. De gemeenteraad daarentegen wil zijn rol van eigenaar graag kwijt.

Op basis daarvan zijn er twee alternatieven voor beleid mogelijk:

alternatief 1: de huidige situatie in stand houden

Er wordt geen energie gestoken in onderzoek naar de mogelijkheden van verzelfstandiging omdat de nadelen wel eens groter zouden kunnen zijn dan de voordelen.

alternatief 2: verzelfstandiging onderzoeken

Er komt een onderzoek naar de mogelijkheden voor verzelfstandiging van de sportaccommodaties in Littenseradiel. Daarbij worden de sportverenigingen betrokken. De financiële consequenties en de voorwaarden voor verantwoorde overdracht van beheers- en onderhoudstaken vormen een belangrijk deel van het onderzoek.

6.4 Investerings

6.4.1 Visie van de gemeente

De gemeente streeft naar een hoog voorzieningenniveau en vindt het belangrijk om te investeren in sportvoorzieningen. Er zijn echter geen duidelijke en eenduidige regels en criteria voor investeringen. Er is daarom behoefte aan een eenduidig investeringsbeleid.

6.4.2 Naar een eenduidig investeringsbeleid

De gemeente krijgt regelmatig verzoeken voor het stichten, uitbreiden en renoveren van sportaccommodaties. Op dit moment is vaak niet duidelijk hoe moet worden omgegaan met dergelijke verzoeken. Soms wordt er 80% in de kosten gesubsidieerd, soms 50% en soms ook niets.

Duidelijk is wel dat het stichten, uitbreiden en renoveren van sportaccommodaties niet een taak van uitsluitend de gemeente is. Initiatieven komen bij voorkeur uit de bevolking. De gemeente kan initiatieven wel op verschillende manieren ondersteunen. Ondersteuning kan plaatsvinden op het ruimtelijke vlak (onder andere het aanpassen van een bestemmingsplan, het kopen en verkopen van grond, recht van erfpacht en/of recht van opstal verlenen en huur of verhuur van grond) of op financieel vlak (het verstrekken van een subsidie).

Om te kunnen bepalen of ondersteuning plaats kan vinden is het goed om plannen en voorstellen aan de hand van een aantal criteria/factoren te beoordelen/af te wegen. Deze factoren vormen geen onbestrijdbare scheidslijnen, maar dienen als handvat. Ze geven de gemeente houvast bij het beoordelen van aanvragen en geven de aanvrager duidelijkheid over de redenen van afwijzing of toewijzing.

6.4.2.1 Afwegingsfactoren

Deze handvaten zouden de volgende kunnen zijn:

toegankelijkheid

Deze factor heeft te maken met de mate waarin een voorziening voor een zo breed mogelijke groep van de gemeentebevolking beschikbaar is. Bepalend zijn aan de ene kant de mate van functionaliteit en aan de andere kant de mate van openbaarheid.

betaalbaarheid

Deze factor heeft te maken met het feit of de sport waar het om gaat beoefend kan worden zonder grote financiële offers.

draagvlak onder gebruikers

Bestaat er een reële behoefte aan de nieuwe sportaccommodatie en kunnen de bestaande accommodaties niet in die behoefte voorzien? Ook speelt mee of een soortgelijke voorziening binnen een redelijke afstand aanwezig is. Tenslotte speelt de levensvatbaarheid en het daaraan gekoppelde ledenaantal van de aanvrager een rol.

financieel draagvlak

Is een overheidsbijdrage noodzakelijk omdat zonder deze bijdrage het initiatief waarschijnlijk niet gerealiseerd zal worden? Het aspect van de eigen inbreng (geld, zelfwerkzaamheid) speelt hier een rol.

organisatievorm

Deze factor heeft te maken met de mate van commerciële doelstelling bij exploitatie. Initiatieven met een commercieel karakter kunnen geen financiële ondersteuning krijgen. Ondersteuning door middel van het nemen van planologische maatregelen kan wel bij initiatieven met een commercieel karakter.

pluriformiteit

Deze factor heeft betrekking op de mate waarin de te realiseren accommodatie bijdraagt aan het verminderen van een achterstand in sportvoorzieningen en de mate waarin de te realiseren voorziening een verrijking (kwaliteitsimpuls) is voor het huidige voorzieningenniveau.

6.4.2.2 Financiële ondersteuning

Bij het beschikbaar stellen van een financiële bijdrage voor het stichten, renoveren en uitbreiden van sportaccommodaties door sportverenigingen wordt voorgesteld om in principe een 50% / 50% regeling hanteren. De gemeente draagt tot maximaal de helft van de kosten bij. Het overige deel van de investeringen is voor rekening van de aanvrager of een externe financier. Daarbij gelden de volgende voorwaarden:

- De regeling geldt voor verzoeken in het kader van nieuw te realiseren sportaccommodaties, noodzakelijke uitbreiding van bestaande accommodaties, bij noodzakelijke verbetering van accommodaties door andere sporttechnische eisen en renovatie na volledige afschrijving van accommodaties.
- De regeling geldt uitsluitend voor wedstrijd- en trainingsaccommodaties en was- en kleedkamers. Kantines, tribunes en wedstrijdverlichting vallen buiten de regeling.
- De aanvrager moet de haalbaarheid en het bestaansrecht voor een periode van minimaal 5 jaar kunnen aantonen, een exploitatie-overzicht kunnen overleggen en kunnen garanderen dat de accommodatie breed toegankelijk is voor inwoners uit Littenseradiel.

Als het gaat om het beschikbaar stellen van een subsidie, dan bestaat de inbreng van de gemeente in principe uit het verlenen van een bijdrage op basis van de 50% / 50% regeling. Bij voorzieningen die zo'n belangrijke maatschappelijke functie vervullen dat gesproken kan worden van een basisvoorziening (na toepassing van de wegingsfactoren) zijn de totale kosten voor stichting, renovatie en uitbreiding van sportaccommodaties (gymnastieklokaal, zwembad, sporthal) voor rekening van de gemeente.

In het geval van een van gemeentewege opgelegde verplaatsing van sportaccommodaties is de 50% / 50% regeling niet van toepassing.

Voor de dekking van de beschikbaar te stellen investeringssubsidies zou er per jaar een bedrag beschikbaar moeten zijn. Hoe dit het beste geregeld kan worden zal nader moeten worden overlegd.

6.4.3 Conclusie en alternatieven

In deze paragraaf is geprobeerd een richtlijn te geven voor het beoordelen van subsidieverzoeken voor het oprichten, renoveren of uitbreiden van een sportaccommodatie. Zulke verzoeken komen nogal eens binnen bij de gemeente. Omdat er geen duidelijke voorschriften zijn voor het beoordelen van de verzoeken, is het beoordelen vaak moeilijk en kan dit voor de buitenwacht soms ook willekeurig lijken. Bovenstaande regeling moet daarbij hulp bieden. Consequentie van de regeling is wel dat er geld gereserveerd moet worden om subsidies te kunnen dekken. Er zijn twee beleidsmogelijkheden:

alternatief 1: de huidige situatie handhaven

De verschillende "percentage-regelingen" in stand houden en verzoeken voor het oprichten, renoveren en uitbreiden van accommodaties redelijk willekeurig blijven beoordelen.

alternatief 2: een regeling investeringen opzetten volgens hierboven beschreven model

Er komt een regeling investeringen aan de hand waarvan verzoeken voor het oprichten, renoveren en uitbreiden van sportaccommodaties kunnen worden beoordeeld. Consequentie is dat hier ook geld voor beschikbaar moet komen.

7. Sportstimuleringsbeleid

Een van de onderdelen van sportbeleid is sportstimuleringsbeleid. Sportstimulering is vooral gericht op de verenigingen (zij zijn belangrijke actoren omdat ze een groot deel van het sportaanbod in de gemeente voor hun rekening nemen) en op bepaalde doelgroepen. Tot nu toe heeft de gemeente weinig aandacht besteed aan sportstimulering. Nu sport (meer bewegen) landelijk als hét middel wordt gezien tegen overgewicht en als hét instrument om sociale participatie en integratie te bewerkstelligen, is daar verandering in gekomen. Met de ontwikkeling van en deelname aan het breedtesportproject Foarset is een eerste stap gezet.

In dit hoofdstuk wordt ingegaan op de doelstelling, de thema's en de inhoud van dat project. Verder is er aandacht voor de verschillende doelgroepen waaraan in het sportstimuleringsbeleid extra aandacht wordt geschonken.

7.1 Breedtesportproject Foarset

7.1.1 Visie van de gemeente

De gemeenteraad vindt sport, en dan met name breedtesport, belangrijk voor de gezondheid en het welzijn van de bevolking. Onder breedtesport wordt niet alleen het sporten bij een vereniging, maar ook het recreatief sporten verstaan. Zoveel mogelijk mensen zouden aan sportactiviteiten moeten deelnemen. Om dat te bereiken vindt de gemeenteraad het van belang dat verschillende organisaties (verenigingen, scholen, dorpsbelangen, jongerenwerk enzovoort) samenwerken.

7.1.2 Breedtesportimpuls

Per 1 januari 2005 doet de gemeente Littenseradiel mee aan het breedtesportproject Foarset. Dit is een project dat in samenwerking met de gemeenten Harlingen, Franekeradeel, Wûnseradiel, Bolsward, Gaasterlân-Sleat en Nijefurd is opgezet. Het project duurt tot en met 2008. De breedtesportimpuls is een initiatief van het ministerie van VWS. Gemeenten en sportbonden konden daarvoor tot en met 2004 afzonderlijk of gemeenschappelijk een subsidieaanvraag indienen bij het ministerie.

Iedere gemeente draagt per jaar € 1,- per inwoner bij. Het ministerie van VWS doet daar nog eens 55% bij. Leader Noordwest (Europees geld voor projecten in plattelandsgebieden) draagt bij met een bijdrage van € 50.000,-. In totaal wordt tot en met 2008 gewerkt met een begroting van € 906.850,-.

De projectorganisatie van Foarset zit als volgt inelkaar: spil van het project vormen de gemeente Franekeradeel (aangewezen als spilgemeente en aanspreekpunt voor het ministerie) en de twee consultants die door Foarset zijn aangesteld. Boven die projectcoördinatie zit een projectgroep (bestaande uit de sportambtenaren van de zeven gemeenten) en daarboven een stuurgroep (bestaande uit de sportwethouders van de zeven gemeenten). Onder de projectcoördinatie zitten twee werkgroepen (verenigingsondersteuning en jeugd, onderwijs en sport) die ieder bestaan uit zeven personen uit de zeven gemeenten (onderwijzers, verenigingsbestuurders, jongerenwerkers, enzovoort). De werkgroepen hebben een signalerings- en adviestaak.

Met Foarset willende de deelnemende gemeenten de sport in hun gebied een extra impuls gegeven. De doelstelling van het project, of in andere woorden, de gewenste sportsituatie in 2008 luidt als volgt:

"In 2008 vormen sport en bewegen in Littenseradiel een belangrijke pijler voor de leefbaarheid op het platteland en de sociale cohesie in de dorpen en bevordert de bevolking zijn leefstijl door aan sport en bewegen te doen".

7.1.3 Speerpunten breedtesportproject

Foarset richt zich op twee speerpunten, namelijk *Verenigingsondersteuning* en *Jeugd, onderwijs en sport*. Binnen *Verenigingsondersteuning* worden drie thema's onderscheiden:

- verenigingsondersteuning
- deskundigheidsbevordering
- sportstimulering doelgroepen

Omdat de verenigingen de ruggengraat van de sport vormen, is ervoor gekozen de verenigingen extra steun te bieden. Uit verenigingsonderzoek in Zuidwest Friesland (2003) is gebleken dat verenigingen moeite hebben om bestuursleden te vinden, om trainers te vinden en om leden te behouden en nieuwe leden te werven. Bestuursleden moeten tegenwoordig zoveel weten dat het niet erg aantrekkelijk meer is om in het bestuur van een vereniging te stappen. Binnen het thema verenigingsondersteuning kunnen verenigingen hulp en advies vragen over talrijke onderwerpen. Binnen het thema deskundigheidsbevordering kunnen bestuursleden en vrijwilligers zich laten bijscholen / informeren over specifieke onderwerpen.

Ook het vinden van trainers is een probleem. Uit de ervaring van bijvoorbeeld de gymnastiekverenigingen blijkt dat het voor trainers niet interessant is om een paar uren les te geven bij een relatief kleine vereniging. Hoe je daar als vereniging mee kunt omgaan is ook een onderwerp binnen het thema verenigingsondersteuning.

Een derde probleem is het behouden van leden en het werven van nieuwe leden. Het thema sportstimulering sluit op dat probleem aan. Binnen dat thema gaat het er om dat verenigingen leren voor verschillende doelgroepen een aanbod op maat te realiseren, zodat de vereniging voor iedereen aantrekkelijk blijft en leden dus blijven of juist komen. Binnen Foarset gaat het vooral om de doelgroepen jongeren (12 – 18) en ouderen (55+).

Het speerpunt *Jeugd, onderwijs en sport* is eveneens onderverdeeld in drie thema's:

- school en sport
- sportstimulering jeugd
- jeugdparticipatie

Binnen het thema *school en sport* spelen de basisscholen de hoofdrol. Beweging is belangrijk voor de lichamelijke en motorische ontwikkeling van kinderen. De basis daarvan wordt gelegd op de basisschool. Scholen zien ook in het kader van gezondheid (veel kinderen met overgewicht) meer het nut van bewegingsonderwijs in. Van belang is dan wel dat de kwaliteit van het bewegen gegarandeerd is.

Er is voor *school en sport* gekozen omdat er in het basisonderwijs nogal eens wat schort aan de lessen bewegingsonderwijs. Niet iedere school heeft namelijk een vakleerkracht gymnastiek. Binnen dit thema wordt geprobeerd door middel van cursussen, lesmateriaal- en programma's en projecten scholen en leerkrachten handvaten aan te reiken om de kwaliteit van het bewegingsonderwijs te verhogen. Dit zou er uiteindelijk ook toe kunnen leiden dat scholen besluiten om een vakleerkracht bewegingsonderwijs aan te trekken.

Het thema *sportstimulering jeugd* is zowel gericht op de basisschooljeugd als de oudere jeugd. Het is de bedoeling dat basisscholen en sportverenigingen (meer) gaan samenwerken om de jeugd te laten zien wat er op sportgebied allemaal te beleven is. Het project Kies voor hart en sport is zo'n project waarin kennismaking met verschillende sporten wordt gecombineerd met lessen over gezondheid.

De oudere jeugd moet in beweging worden gehouden of opnieuw in beweging worden gekregen. De ervaring van de verenigingen is dat de jeugd stopt met sporten als ze naar het voortgezet onderwijs gaat. De jeugd moet dan keuzes maken over hoe ze haar vrije tijd indeelt. De sport schiet er uiteindelijk vaak bij in. Omdat het wel goed is voor juist die jeugd om te blijven bewegen gaat het er binnen het thema sportstimulering jeugd om de jeugd op andere manieren dan de gewone manieren te laten bewegen. Hier kunnen verschillende partijen bij worden betrokken (vereniging, onderwijs, jongerenwerk, enzovoort).

Het thema *jeugdparticipatie* is bedoeld om jeugd meer te betrekken bij het reilen en zeilen van de sportvereniging (als trainer, begeleider, scheidsrechter, bestuurslid, enzovoort). De jongeren zijn de vrijwilligers van de toekomst. Vaak vinden ze het leuk en voelen ze zich serieus genomen wanneer ze wat kunnen doen binnen de vereniging.

7.1.4 Vertaling speerpunten in projecten en activiteiten

Foarset heeft per 1 januari 2005 een verenigings- en een bewegingsconsulent aangesteld. Zij proberen om binnen de verschillende thema's projecten en activiteiten te realiseren. Zij krijgen daarbij steun van mensen uit het veld die zich in twee werkgroepen hebben geformeerd.

De verenigingsconsulent bezoekt zoveel mogelijk verenigingen om te onderzoeken wat precies de knelpunten bij verenigingen zijn zodat hij daar vervolgens weer op kan inspringen met cursussen, thema-avonden of advies op maat.

De bewegingsconsulent heeft via een enquête onder alle basisscholen in het gebied de hulpvragen uit het onderwijs in kaart gebracht. Bovendien probeert ze met scholen, sportverenigingen en jongerenwerk naschoolse activiteiten op te zetten voor de oudere jeugd. In de komende vier jaar zullen de activiteiten worden uitgebreid.

Samenwerking met zoveel mogelijk partners is hierbij belangrijk. In Littenseradiel kan bijvoorbeeld ook gedacht worden aan het zwembad als mogelijke partner. Het zwembadterrein biedt daartoe mogelijkheden. Bovendien is het zwembad een voorziening waar veel jongeren in de zomer al komen.

7.1.5 Doelgroepen

De sport is in beweging. Er zijn nieuwe ontwikkelingen en trends. Leden van verenigingen zijn tegenwoordig consumenten met hoge verwachtingen. Sportverenigingen daarentegen zijn vaak redelijk traditioneel en denken binnen de huidige kaders. Om genoeg leden te kunnen behouden wil Foarset met de verenigingen proberen die denkpunten te doorbreken.

Daarom wordt binnen Foarset aandacht besteed aan doelgroepen en dan vooral aan de doelgroepen jongeren (12 – 18) en ouderen (55+). Centraal staat het differentiëren van aanbod. Jongeren stellen namelijk andere eisen aan het aanbod dan ouderen, terwijl het voor beide doelgroepen belangrijk is om aan sport te doen.

7.1.6 Conclusie

Foarset is per 1 januari 2005 van start gegaan en begint na een inwerkperiode van een halfjaar goed te draaien. Het is de bedoeling dat de sport in onze gemeente tijdens de duur van het project een impuls krijgt. Dat meer mensen gaan bewegen, dat verenigingen nieuwe mogelijkheden aanboren om nieuwe leden te trekken en eigen leden te behouden. Het is ook de bedoeling dat de projecten en activiteiten die tijdens het project opgestart worden niet stoppen wanneer het project ophoudt, maar onderdeel worden van het sportbeleid van de gemeente Littenseradiel.

Vooraf van de sportverenigingen, maar ook van andere organisaties, zal dit nogal wat vergen. Er wordt een andere manier van denken en samenwerking met andere partijen gevraagd. Dat is niet de normale praktijk en vergt dus extra werk. Daar staat tegenover dat de verwachting is dat het allemaal de moeite waard is omdat het ook weer veel zal opleveren.

8. Tarieven- en subsidiebeleid

Een van de manieren om uitvoering te geven aan sportbeleid is het verlenen van subsidies en het vaststellen van tarieven die horen bij het gebruik van de gemeentelijke sportaccommodaties. Tarieven en subsidies worden in dit hoofdstuk gezamenlijk behandeld omdat ze onlosmakelijk met elkaar verbonden zijn. In beide gevallen gaat het om gemeentelijke bedragen. Subsidies zijn direct en zichtbaar. Bij tarieven is het gebruikelijk dat sportaccommodaties worden aangeboden tegen een gebruiksvergoeding die onder de kostprijs ligt. Daarmee is sprake van een gemeentelijke bijdrage die indirect en onzichtbaar is.

8.1 Tarievenbeleid

8.1.1 Visie van de gemeente

Vanuit financieel oogpunt zou de gemeenteraad de tarieven voor de sportaccommodaties het liefst kostendekkend willen maken. Dit botst echter met het principe dat de gemeenteraad ook aanhangt, namelijk dat de tarieven geen belemmering mogen vormen voor de toegankelijkheid van de accommodatie voor burger of sportvereniging.

8.1.2 Tarievenstelsel: herzien of doorgaan op de oude voet?

Het principe dat tarieven van accommodaties geen belemmering mogen vormen voor de toegankelijkheid van die accommodaties of voor het deelnemen aan sportactiviteiten wint het nog steeds. De tarieven worden wel ieder jaar trendmatig verhoogd (en de afgelopen jaren zelfs meer dan trendmatig), maar liggen nog altijd onder de kostprijs. Hoewel de verhoging van de tarieven niet tot uitgebreide discussies heeft geleid, vinden verenigingen wel dat zij steeds meer moeten betalen voor dezelfde accommodatie en tegen dezelfde subsidie.

Op dit moment (tarieven 2005) kost het huren van de sporthal op een doordeweekse dag € 22,50 per uur (weekeinde € 29,50 per uur). Het huren van een gymlokaal kost door de week € 9,90 per uur (weekeinde € 13,15 per uur). Ter vergelijking met de buitensporten: het gebruik van een gemeentelijk sportveld kost € 495 per jaar.

Het gebeurt steeds meer dat buitensporten ook 's winters worden beoefend. Kaats- en tennisverenigingen bieden wintertraining en gebruiken daarvoor de sporthal. Zij kunnen echter maar met een beperkt aantal mensen gebruik maken van de hal, terwijl ze dezelfde prijs betalen als de korfbal- en volleybalvereniging die de huur met meer mensen kunnen delen. Wintertraining wordt volgens de buitensporters daardoor veel te duur. De verenigingen hebben het verzoek gedaan om daarvoor een oplossing te bedenken.

Het is waar dat de kosten van de sporthal voor buitensporters relatief hoger zijn. Er zijn echter twee punten tegen de redenering van de verenigingen in te brengen.

In de eerste plaats zijn kaatsen en tennis sporten die traditioneel buiten worden beoefend. Wanneer mensen die sporten in de winter in de sporthal willen beoefenen, is dat hun eigen keuze en moeten zij ook voor de kosten staan die deze met zich meebrengt.

In de tweede plaats staan tegenover de hoge kosten in de winter lage kosten in de zomermaanden. Het huren van een gemeentelijk sportveld is namelijk goedkoper dan het huren van ruimte in de sporthal. Tennisbanen zijn in bezit van de verenigingen zelf.

Natuurlijk kunnen er ingewikkelde berekeningen worden gemaakt om de kosten gelijk te trekken, maar het tariefsysteem wordt er dan niet duidelijker op en dat is niet de bedoeling.

8.1.3 Conclusies en alternatieven

Hoewel de huidige situatie niet voor iedereen de meest ideale situatie is, zijn de tarieven in vergelijking met sporthallen in de regio niet uitzonderlijk hoog of laag. Kostendekkende tarieven zijn, hoe mooi dat ook zou zijn, niet haalbaar. Verenigingen kunnen dat alleen betalen als daarvoor vanuit de gemeente ook weer subsidie komt. Op grond van deze conclusie worden de volgende beleidsalternatieven voorgesteld:

alternatief 1: het huidige tarievenstelsel handhaven

De huidige tarieven worden, met het oog op het doel om de sportdeelname te stimuleren, gehandhaafd. De tarieven worden ieder jaar met een normaal percentage verhoogd.

alternatief 1a: het huidige tarievenstelsel handhaven, maar verschil maken in dal- en piekuren

De huidige tarieven worden gehandhaafd. Om de bezettingsgraad van bijvoorbeeld de sporthal te verhogen worden verschillende tarieven voor de dal- ('s ochtends en 's middags tot 16.00 uur) en piekuren (16.00-22.00) gerekend.

alternatief 2: de tarieven kostendekkend maken en de verenigingen daarvoor compenseren

De tarieven worden kostendekkend gemaakt. De verenigingen worden in hun subsidie gecompenseerd voor de hoge tarieven.

alternatief 3: de tarieven kostendekkend maken

De tarieven worden kostendekkend gemaakt en volledig in rekening gebracht bij de verenigingen. Dit zal ongetwijfeld als gevolg hebben dat verenigingen niet meer in staat zijn gymlokaal of sporthal te huren.

8.2 Subsidiebeleid

8.2.1 Visie van de gemeente

Subsidies vormen voor de gemeenteraad een belangrijk instrument om beleid te voeren. Door het beschikbaar stellen van subsidies aan derden kunnen de door de gemeenteraad gestelde doelen worden bereikt. De raad wil het huidige subsidiesysteem omzetten naar een systeem waarbij subsidies worden ingezet voor activiteiten. Hij kan daardoor beter sturen op haar eigen beleidsdoelen.

8.2.2 Het huidige subsidiesysteem

De gemeente subsidieert alleen verenigingen (en dus geen individuen). Verenigingen krijgen een vast bedrag per jeugdlid. De bedoeling van dat bedrag is dat het ook werkelijk wordt gebruikt om in de jeugd te investeren. Veel verenigingen geven aan dat dat niet gebeurt en dat het geld in de grote pot terecht komt. Enkele verenigingen reserveren dit subsidie wel voor de jeugd. Verder wordt 30% van de kosten van leiding vergoed. Tenslotte wordt standaard 50% in de kosten van kadercursussen vergoed. Hieraan is geen maximum verbonden. Verenigingen moeten wel kunnen verantwoorden dat zij inderdaad aan die cursussen hebben deelgenomen en ze gehaald hebben.

De verenigingen hebben op de inspraakavond aangegeven tevreden te zijn met de huidige subsidieregeling. Zij hebben er geen belang bij gesubsidieerd te worden op basis van activiteiten voor bijvoorbeeld doelgroepen. Zij verwachten daarmee geen nieuwe leden te winnen en dat is toch een belangrijk doel van de sportvereniging. Ook de betaalbaarheid van de sport speelt een belangrijke rol. Voor mensen met een gezin waarvan de kinderen allemaal sporten wordt sport onbetaalbaar wanneer de contributie voor jeugdleden omhoog moet.

Voordelen van het huidige systeem zijn dat het gemakkelijk uit te voeren en controleerbaar is. Voor de verenigingen is het aanvraagformulier redelijk eenvoudig in te vullen. Nadeel is dat de gemeente geen invloed heeft op wat er met het geld gebeurt.

Een reden om het subsidiesysteem wel om te gooien zou kunnen zijn dat sportverenigingen zich op die manier kunnen onderscheiden van andere verenigingen met ledengroei als resultaat. Uit de SWOT-analyse blijkt namelijk dat Littenseradiel veel verenigingen telt op een relatief kleine bevolking. Dat is een sterk punt omdat het aangeeft dat die bevolking actief is. Een nadeel is echter tegelijkertijd dat er bijna geen samenwerking is tussen al die verenigingen en dat er een relatief eenzijdig aanbod aan sport ontstaat (veel van hetzelfde). Veel verenigingen steken dus veel energie in dezelfde soort activiteiten en initiatieven. Met als gevolg dat inwoners van de gemeente niet veel keus in sportaanbod hebben.

Hoe zou een subsidiesysteem waarbij aan de wensen van de gemeenteraad wordt voldaan, maar waarbij ook de verenigingen tegemoet wordt gekomen, eruit kunnen zien?

8.2.3 Een vernieuwd subsidiesysteem

Bij een vernieuwd subsidiesysteem zijn de volgende algemene uitgangspunten van belang:

- subsidiëring mag geen doel op zich zijn, maar is een instrument waarmee de gemeente de geformuleerde beleidsdoelen wil bereiken;
- subsidiëring is in de eerste plaats bedoeld om te stimuleren en is niet meer dan een aanvulling op de door de verenigingen en organisaties zelf te verwerven inkomsten;
- er moet sprake zijn van een incidentele gebeurtenis;
- subsidiëring moet meer dan voorheen gekoppeld zijn aan het leveren van prestaties;
- er zal worden gewerkt met standaard aanvraagformulieren waarin in ieder geval gevraagd wordt naar een omschrijving van de activiteit, de doelgroep, het aantal te verwachten deelnemers, tijdstip van uitvoering, het beoogde effect en een begroting met uitgaven en inkomsten;
- er is een subsidieplafond.

Om hier vorm aan te geven moet er plaats worden ingeruimd voor het verlenen van projectsubsidies. Het tijdelijk karakter van projecten biedt gelegenheid om door de tijd heen accenten en prioriteiten in sportbeleid te verleggen. Verder geeft het mogelijkheden voor effectmeting.

Prioriteiten in het subsidiebeleid liggen bij:

- deskundigheidsbevordering van bestuurlijk en sporttechnisch kader
- sportontwikkeling met als belangrijkste thema's verenigingsondersteuning en jeugdparticipatie
- sportstimulering met aandacht voor de doelgroepen jongeren en ouderen

Bovenstaande leidt tot het volgende voorstel voor een nieuwe subsidieregeling:

1. Deskundigheidsbevordering van bestuurlijk en sporttechnisch kader

- Sporttechnisch kader kan een door de rijksoverheid erkende sportopleiding voor vrijwilligers volgen. De vergoeding bedraagt per kalenderjaar 75% van de te maken kosten (met uitzondering van reis- en verblijfskosten) tot een maximum van € 500 per persoon.
- Bestuurlijk kader kan een opleiding volgen voor vrijwilligers in de sport. De vergoeding bedraagt 75% van de cursuskosten (met uitzondering van reis- en verblijfskosten) tot een maximum van € 300.
- Andersoortige activiteiten die leiden tot deskundigheidsbevordering zoals een thema-avond. De vergoeding bedraagt 50% van de te maken kosten per activiteit (met uitzondering van reis- en verblijfskosten) tot een maximum van € 1.000.

2. Sportontwikkeling

- Voor activiteiten en projecten in het kader van verenigingsondersteuning kan een bijdrage van 75% in de kosten tot een maximum van € 1.000 worden verleend.
- Voor activiteiten en projecten in het kader van jeugdparticipatie kan een bijdrage van 75% in de kosten tot een maximum van € 1.000 worden verleend.

3. Stimulering sportdeelname door jongeren (12 – 18) en ouderen (55+)

Het gaat hier om projecten en activiteiten die ertoe bijdragen dat de sportdeelname van jongeren en ouderen vergroot wordt. De vergoeding bedraagt 50% van de te maken kosten (met uitzondering van reis- en verblijfskosten) tot een maximum van € 1.500.

Omdat de gemeente het belangrijk vindt dat de sportverenigingen goede leiding en trainers hebben, wordt de vergoeding die daarvoor bestond in de oude regeling overgenomen. Dit betekent dat een vereniging een bijdrage ontvangt van 30% in de kosten van leiding met een maximum van € 15,00 per lid voor de eerste 100 leden en € 10,00 voor de andere leden.

Ook de subsidieregeling voor onderhoud wordt uit de oude regeling overgenomen.

Tenslotte vindt de gemeenteraad het belangrijk dat verenigingen meer gaan samenwerken. Om initiatieven daartoe te bevorderen is er per project een subsidie van maximaal € 2.000 beschikbaar. Voorwaarde is dat in het project minstens drie verenigingen samenwerken.

Door de subsidies voor de jeugdleden af te schaffen komt er ongeveer € 10.000 vrij om deze nieuwe regeling te bekostigen. Wanneer er eventueel ook nog geld vrijkomt uit het onderhoud van de sportvelden, kan dat hier aan toegevoegd worden.

Voordeel van dit vernieuwde systeem is dat de gemeente kan sturen op haar beleidsdoelen. Bovendien dwingt het verenigingen tot actie. Nadeel is dat het de verenigingen (die het toch al vaak van dezelfde mensen moeten hebben) meer werk bezorgt. Ook bezorgt dit systeem de gemeente meer werk, omdat projecten/activiteiten moeten worden beoordeeld waarvoor criteria moeten worden opgesteld. Verder laten projecten/activiteiten zich minder goed controleren. Dit betekent dat er over het algemeen meer werk en tijd in de subsidies zal gaan zitten.

8.2.4 Conclusie en aanbevelingen

Het huidige subsidiesysteem van de gemeente Littenseradiel bestaat sinds de gemeentelijke herindeling van 1984. Aan het systeem is in de loop van de jaren niet veel veranderd. In de sport is er daarentegen wel veel veranderd en ook de verenigingen ontwikkelen daar in mee. Daarom is het goed om het subsidiesysteem eens goed onder de loep te nemen. In dit hoofdstuk is dat gedaan door middel van een voorzet voor een hernieuwd subsidiesysteem. Die voorzet leidt tot een aantal alternatieven voor beleid:

alternatief 1: het huidige subsidiesysteem handhaven

alternatief 1a: het huidige subsidiesysteem handhaven + een pot voor speciale projecten instellen

Met het instellen van een extra subsidiepot kunnen nieuwe initiatieven of samenwerkingsprojecten worden gestimuleerd.

alternatief 2: een vernieuwd subsidiesysteem volgens hierboven beschreven voorstel

In samenwerking en overleg met de verenigingen onderzoeken of en hoe het beschreven subsidiesysteem kan worden uitgevoerd.

9. Gearfetting en konklúzjes

Mei dizze sportnota is besocht om de sport en it bewegen yn de gemeente Littenseradiel en alle aspekten dy't dêrby hearre yn in logyske gearhing te beskriuwen en op in rychje te setten. Troch dat te dwaan binne relaasjes tusken ferskate aspekten bleatlein en is ek dúdlik wurden op hokker aspekten aksje ûndernommen wurde moat of just net.

Ut de ynventarisasaasje fan de sport yn Littenseradiel yn haadstik 2 docht bliken dat de gemeente net swak byspilet op it mêd fan sport. Yn de aktive doarpen binne in soad ferienings mei aardich wat leden. Der binne kwalitatyf goeie, reedlik betelbere en ek genôch foarsjennings foar sawol de binnen- as de bûtensporten. Ek hat de gemeente "natuerlike" mooglikheden by't soad om yndividueel of yn groepsferbân simmerdeis en winterdeis alderhanne sporten út te oefenjen.

Hoewol't haadstik 2 in posityf byld jout fan de sport yn Littenseradiel, moat de sport wol deechlik rekken hâlde mei alderhanne ûntwikkelings dy't op it mêd fan sport plakfine. Yn haadstik 3 binne dy ûntwikkelings op it mêd fan befolkingsgearstalling, feroare patroanen yn it libben fan minsken, sûnens, akkommodaasjes en rol fan de oerheid beskreaun. Dy ûntwikkelings hawwe ek ynfloed op de sport yn Littenseradiel. It is saak om der rekken mei te hâlden en der sa mooglik op yn te spyljen en mei te feroarjen.

Yn haadstik 4 is middels in SWOT-analyse besocht om foar de sport yn Littenseradiel de sterke en swakke punten te beskriuwen. Fanút dy punten binne bedrigings, mar ek kânsen beneamd. Krekt dy kânsen spylje yn op de hjir boppeneamde ûntwikkelings.

Haadstik 5 is it middelpunt fan de notysje. De feiten en konstataarrings út de trije foargeande haadstikken binne yn dit haadstik brûkt om in tal saken yn in misje, útgongspunten en doelstellingen te ferwurkjen en dúdlik te krijen. Haadstik 5 is dêrmei op syn beurt wer de basis foar de haadstikken 6, 7 en 8, de haadstikken dêr't belied yn ûntwikkele wurdt.

Haadstik 6 giet oer de sportakkommodaasjes yn Littenseradiel. Wat de akkommodaasjes oanbelanget is de situaasje op dit stuit goed. De kwaliteit is goed en de akkommodaasjes lizze goed ferspraat oer de gemeente. Om dy situaasje sa te hanthavenjen kostet lykwols in soad jild. De fraach is oft dat jild der yn de takomst noch wol is. Yn haadstik 6 wurdt dêrom it klusterjen fan fjilden, it ferstelsstannigjen fan akkommodaasjes en it ynvestearjen yn akkommodaasjes besprutsen. Dat liedt ta in tal beliedsalternativen dy't fier en minder fier geane.

Haadstik 7 giet oer sportstimulearring en dêrmei oer it breedtesportprojekt Foarset. Yn Foarset wurdt besocht nije stimulânsen en prikkels te jaan oan de lokale sport. Dat wurket nei twa kanten: ferienings fersterkje en klearmeitsje op de takomst en mear minsken oan it sporten / bewegen krije, by de feriening of op harsels.

It lêste haadstik giet oer tariven en subsydzjes, wichtige rânebetingsten foar de sport yn de gemeente. By tariven giet it om de diskusje oft tariven kostedekkend wêze moatte of just leech hâlden wurde moatte fanwegen de tagonklikens. Der wurdt in trijetal alternativen bean dêr't de lêste it beste liket te passen yn de doelstelling om safolle mooglik minsken oan it sporten te krijen.

It subsydzjesysteem dat de gemeente hantearret is reedlik tradisjoneel. Der is net mei te stjoeren. Yn dit haadstik wurdt in alternatyf bean dêr't it stjoeringsmechaneisme wol yn sit, mar dêr't fan de oare kant ek rekken hâlden wurdt mei de sportferienings.

It hinget fan de kar fan de gemeenteried ôf hokker aksje nei oanlieding fan dizze sportnota nommen wurde sil. As de gemeenteried besluten hat mei hokker alternativen sy fierder wol, sil oan de hân dêrfan in aksjeplan mei in planning makke wurde. Fansels sille fierdere stappen yn goed oerlis mei de ferienings yn de gemeente plakfine.

10. De alternatieven op een rijtje

Spreading van sportaccommodaties (blz. 23)

alternatief 1: de huidige situatie in stand houden

Uitgaande van het standpunt dat een kaatsvereniging bij het dorp hoort en dus ook in het eigen dorp moet kunnen kaatsen, worden bij dit alternatief de bestaande velden in stand gehouden. Nog een argument hiervoor is dat de velden de leefbaarheid in het dorp bevorderen (mogelijkheid om te spelen en te sporten). Wel wordt bij dit alternatief het onderhoud aangepast aan de intensiteit van het gebruik.

alternatief 2: mogelijkheden voor clustering onderzoeken

De gemeente doet gedegen onderzoek naar het gebruik en de bezettingsgraad van de velden en bekijkt in overleg met de verenigingen of en waar clustering mogelijk is. Wanneer het resultaat van het onderzoek is dat clustering mogelijk is en voordelen biedt, dan heeft dat consequenties voor de verenigingen (ze moeten samenwerken) en voor het onderhoudsbudget.

Eigendom van sportvoorzieningen (blz. 25)

alternatief 1: de huidige situatie in stand houden

Er wordt geen energie gestoken in onderzoek naar de mogelijkheden van verzelfstandiging omdat de nadelen wel eens groter zouden kunnen zijn dan de voordelen.

alternatief 2: verzelfstandiging onderzoeken

Er komt een onderzoek naar de mogelijkheden voor verzelfstandiging van de sportaccommodaties in Littenseradiel. Daarbij worden de sportverenigingen betrokken. De financiële consequenties en de voorwaarden voor verantwoorde overdracht van beheers- en onderhoudstaken vormen een belangrijk deel van het onderzoek.

Investerings (blz. 28)

alternatief 1: de huidige situatie handhaven

De verschillende "percentage-regelingen" in stand houden en verzoeken voor het oprichten, renoveren en uitbreiden van accommodaties redelijk willekeurig blijven beoordelen.

alternatief 2: een regeling investeringen opzetten volgens hierboven beschreven model

Er komt een regeling investeringen aan de hand waarvan verzoeken voor het oprichten, renoveren en uitbreiden van sportaccommodaties kunnen worden beoordeeld. Consequentie is dat er ook een reserve investeringen komt. Hiervoor moet een plafond worden ingesteld.

Tarievenbeleid (blz. 34)

alternatief 1: het huidige tarievenstelsel handhaven

De huidige tarieven worden, met het oog op het doel om de sportdeelname te stimuleren, gehandhaafd. De tarieven worden ieder jaar met een normaal percentage verhoogd.

alternatief 1a: het huidige tarievenstelsel handhaven, maar verschil maken in dal- en piekuren

De huidige tarieven worden gehandhaafd. Om de bezettingsgraad van bijvoorbeeld de sporthal te verhogen worden verschillende tarieven voor de dal- ('s ochtends en 's middags tot 16.00 uur) en piekuren (16.00-22.00) gerekend.

alternatief 2: de tarieven kostendekkend maken en de verenigingen daarvoor compenseren
De tarieven worden kostendekkend gemaakt. De verenigingen worden in hun subsidie gecompenseerd voor de hoge tarieven.

alternatief 3: de tarieven kostendekkend maken
De tarieven worden kostendekkend gemaakt en volledig in rekening gebracht bij de verenigingen. Dit zal ongetwijfeld als gevolg hebben dat verenigingen niet meer in staat zijn gymlokaal of sporthal te huren.

Subsidiebeleid (blz. 36)

alternatief 1: het huidige subsidiesysteem handhaven

alternatief 1a: het huidige subsidiesysteem handhaven + een pot voor speciale projecten instellen

Met het instellen van een extra subsidiepot kunnen nieuwe initiatieven of samenwerkingsprojecten worden gestimuleerd.

alternatief 2: een vernieuwd subsidiesysteem volgens hierboven beschreven voorstel
In samenwerking en overleg met de verenigingen onderzoeken of en hoe het beschreven subsidiesysteem kan worden uitgevoerd.

Bijlage 1

Ledenaantallen gesubsidieerde sportverenigingen gemeente Littenseradiel

gesubsidieerde sportverenigingen	1996	1997	1998	1999	2000	2001	2002	2003	2004	2005
ODI Easterein	89	75	73	65	73	73	68	58	64	62
LONGA Easterlittens	131	128	127	115	112	115	112	116	114	120
KVV Weidum	142	134	140	119	94	85	76	63	66	70
SMI Wjelsryp	97	84	88	78	91	98	71	86	92	84
DOS Winsum	142	132	133	128	110	85	67		0	
badminton Wjelsryp								26	39	35
SMS Wommels	170	180	165		24	25	23			
De Tuimelaar Wommels					65	57	56	63	65	
korfbalvereniging L en F	33	31	32	33	32	27	18			
korfbalvereniging Wêz Tuk en Fluch	106	112	130	122						
korfbalclub War Dy	71	65	54	52						
korfbalvereniging WWC					169	168	166	152	148	153
korfbalvereniging Spannum	42	46			40	40	43	47	56	
jeugddamclub Itens					22	23	27	26	20	18
jeugdschaakclub Boazum	18	12	14	29	28	29	23	20	22	15
Mantgumer Tennis Club	101	88	72	65	71	81	82	87	86	73
TV Smash Easterein	99	119	122	108	96	92	90	85	92	101
TV Topspin Winsum	140	125	131	121	126	111	107	104	107	83
TV De Boskrânne Wommels	168	158	157	134	92	113	105	133	147	154
v.v. SDS Easterein	302	269	293	302	300	281	276	274	297	306
v.v. Easterlittens	190	207	200	190	190	197	201	201	205	225
volleybalvereniging Vireo	23	23	23							
volleybalvereniging ODI	111	115	110							
volleybalvereniging Vovero	60	91	90							
volleybalvereniging COVOS				373	392	358	325	320	330	317
Volleywille Winsum	56	56	63	58	45	48	65	60	63	64
volleybalvereniging Weidum	46	38	26	25	32	35	29	31	40	36
volleybalclub Wjelsryp		29	15		11	14	13			
LR en PC De Donia's			56		51	58	61			
TOTAAL	2337	2317	2314	2117	2266	2213	2104	1952	2053	1916

Ledenaantallen gesubsidieerde kaatsverenigingen gemeente Littenseradiel

gesubsidieerde kaatsverenigingen	2002	2003	2004	2005
KF Baard	77	67	75	
KF Boazum	145	133	128	120
KF Easterein	304	320	318	348
KF Onder Ons Easterlittens	114	106	108	112
KF Easterwierrum	55	69	57	48
KF Meiinoar Ien Hilaard	32	47	33	33
KF Húns-Leons	91	81	83	76
KF Itens	84	79	76	73
KF De Twa Doarpen Jellum-Bears	44	32	32	
KF Hâld Moed Jorwert	127	138		113
KF Kûbaard				73
KF Jacob Klaver Mantgum	180	219	224	199
KF Reahûs/Turns	236	248	256	251
KF Set Troch Spannum	109	102	88	57
KF Nije Kriich Weidum	158	155	164	156
KF Winsum	172	163	181	155
KF De Twa Doarpen Wiuwert/Britswert	129	134	129	
SMI Wjelsryp (ôfd. keatsen)	92	100	98	99
KF Wommels	485	500	496	513
TOTAAL	2634	2693	2546	2426

Bijlage 2

Prognose bevolkingsgroei gemeente Littenseradiel

LEEFTIJDOPBOUW VAN DE BEVOLKING - TRENDPROGNOSE 2003 (binnenlandse migratie trend, geboorte, sterfte en buitenlandse migratie conform nationale prognose CBS)

Littenseradiel

	2002	2010	2015	2020	2025	2030	2002-2009	2010-2014	2015-2019	2020-2024	2025-2029
0- 4	798	726	711	733	764	780	-72	-15	22	31	16
5- 9	820	816	747	730	752	781	-4	-69	-17	22	29
10-14	808	808	830	763	745	766	0	22	-67	-18	21
15-19	687	767	744	761	703	687	80	-23	17	-58	-16
20-24	492	531	569	554	570	529	39	38	-15	16	-41
25-29	578	558	583	619	610	627	-20	25	36	-9	17
30-34	803	622	637	666	704	696	-181	15	29	38	-8
35-39	991	769	655	667	699	736	-222	-114	12	32	37
40-44	862	896	788	674	685	718	34	-108	-114	11	33
45-49	824	945	903	799	686	697	121	-42	-104	-113	11
50-54	802	856	935	898	799	687	54	79	-37	-99	-112
55-59	664	768	842	919	886	792	104	74	77	-33	-94
60-64	476	744	724	793	867	837	268	-20	69	74	-30
65-69	365	476	671	653	718	785	111	195	-18	65	67
70-74	273	368	422	593	579	637	95	54	171	-14	58
75-79	247	257	309	357	501	491	10	52	48	144	-10
80-84	174	172	197	236	275	385	-2	25	39	39	110
85-89	104	121	109	125	149	176	17	-12	16	24	27
90-94	39	45	55	51	58	69	6	10	-4	7	11
95-99	14	17	17	20	20	22	3	0	3	0	2
Tot	10821	11263	11447	11611	11770	11899	442	184	164	159	129

Bron: Provincie Fryslân